

25 Od monarchii konstytucyjnej do republiki

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XV. Wielka rewolucja we Francji. Uczeń omawia główne przyczyny wielkiej rewolucji francuskiej i ocenia jej rezultaty, uwzględniając realizację idei oświeceniowych.

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1790, 1791, 1792, 1793, 1794,
- najważniejsze zasady zawarte w konstytucji francuskiej,
- postać: Maksymiliana Robespierre'a.

ROZUMIE

- pojęcia: ustawa o duchowieństwie, monarchia konstytucyjna, prawica, lewica, centrum, jakobini, powstanie w Wandei, Komitet Ocalenia Publicznego, trybunał rewolucyjny, wielki terror,
- przestanie hasła „wolność, równość, braterstwo”.

POTRAFI

- przedstawić najważniejsze wydarzenia związane z przebiegiem rewolucji francuskiej,
- scharakteryzować ewolucję stosunku rewolucjonistów do Kościoła katolickiego,
- wyjaśnić, co zawierała Ustawa o duchowieństwie,
- przedstawić organizację państwa francuskiego po uchwaleniu konstytucji,
- wyjaśnić, na czym polegał podział w parlamencie francuskim po 1791 r.,
- omówić okoliczności wybuchu wojny między Francją a Prusami i Austrią,
- zanalizować XVIII-wieczne rysunki propagandowe związane z rewolucją francuską (komentarz do lekcji),
- dostrzec jednostronność oceny osiągnięć rewolucji, zawartej na tych rysunkach,
- wyjaśnić, w jakich okolicznościach Francja stała się republiką,
- przedstawić skutki egzekucji Ludwika XVI,
- przedstawić sytuację polityczną i militarną Francji w okresie istnienia republiki,
- dostrzec przyczyny popularności jakobinów,
- wyjaśnić, jak funkcjonowała Francja w okresie wielkiego terroru,
- ocenić dokonania rewolucji francuskiej.

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna.

I. Wprowadzenie

Przypominamy główne wydarzenia rewolucji francuskiej, do których doszło w 1789 r. Zwracamy uwagę na motywy, które kierowały przedstawicielami stanu trzeciego, oraz na pierwsze przejawy agresji, do jakich doszło (atak na Bastylię, wielka trwoga).

Podajemy temat i formułujemy cele lekcji.

II. Rozwinięcie

Dzielimy uczniów na 6-osobowe grupy i każdej z nich rozdajemy zestawy ponumerowanych ilustracji z podręcznika (z wyjątkiem ilustracji w infografice).

Wyjaśniamy, że zadaniem uczniów będzie zaprezentowanie kolejnego etapu rewolucji francuskiej na podstawie otrzymanych ilustracji.

Uczniowie analizują ilustracje, za każdym razem odpowiadając na pytania:

1. Co widać na ilustracji?
2. Komu to sprzyjało? Przeciwno komu było skierowane?
3. Jakiego charakteru nabrała w tym momencie rewolucja?

Uczniowie pracują w grupach, analizują ilustracje i zapisują odpowiedzi. Po upływie wyznaczonego czasu wieszamy na tablicy oś czasu obejmującą lata od 1790 do 1794 r. Kolejno przyczepiamy przy osi ilustracje z podręcznika, a każda z grup przedstawia wyniki swojej pracy.

Poprawiamy ewentualne pomyłki, a także dodajemy informacje, z którymi nie były związane żadne ilustracje (uchwalenie konstytucji, pojawienie się jakobinów). Przy każdej z ilustracji możemy dopisać kilka słów kluczy, które będą identyfikowały kolejne rozdziały obrazkowej historii rewolucji francuskiej.

W przypadku ilustracji pierwszej (s. 172) kierujemy uwagę uczniów na sposób postępowania Francuzów wobec Kościoła. Przypominamy, jaką rolę odgrywał Kościół w starym ładzie. Zachęcamy uczniów, aby się zastanowili, co rewolucjoniści chcieli osiągnąć, dokonując tego, co zostało ukazane na ilustracji.

Słowo klucz: walka z Kościołem.

W przypadku ilustracji drugiej (s. 173, góra) kierujemy uwagę uczniów na rolę, jaką w społeczeństwie miał odegrać kult Najwyższej Istoty. Prosimy, aby się zastanowili, co ów kult miał zastąpić i dlaczego.

Słowo klucz: kult Najwyższej Istoty.

W przypadku ilustracji trzeciej (s. 173, dół) zachęcamy uczniów, aby się zastanowili, co mogło zmienić się w sposobie rządzenia Francją w związku z uchwaleniem konstytucji. Prosimy, aby określili, które grupy społeczeństwa Francji mogły być zadowolone z tej zmiany, a które nie.

Słowa klucze: konstytucja, monarchia konstytucyjna.

W przypadku ilustracji czwartej (s. 174) zwracamy uwagę na to, z jakich grup społecznych rekrutują się ochotnicy, jakie emocje im towarzyszą, jak są nastawieni do walki.

Słowa klucze: „wolność, równość, braterstwo”.

W przypadku ilustracji piątej (s. 176) zwracamy uwagę na możliwe przyczyny wydarzenia ukazanego na ilustracji i stosunek Francuzów do monarchii.

Słowa klucze: egzekucja Ludwika XVI, Francja republiką.

W przypadku ilustracji szóstej (s. 177, góra) zwracamy uwagę na związek między ścięciem króla a reakcją innych państw europejskich na to wydarzenie, a także na cele walki prowadzonej przez inne kraje z Francją i możliwy wpływ tej walki na społeczeństwo francuskie.

Słowo klucz: wojna Francji z Europą.

W przypadku ilustracji siódmej (s. 177, dół) zwracamy uwagę na przyczyny podziałów, do jakich doszło w społeczeństwie francuskim i możliwe skutki zaistnienia tej sytuacji.

Słowo klucz: powstanie w Wandei.

Dodatkowo (wcześniej, w roku 1793): jakobini.

W trakcie analizy ostatniej ilustracji (s. 178) zwracamy uwagę na jej wymowę – obecność dużej liczby gilotyn, cel ich istnienia i charakter rządów jakobińskich, których gilotyny są symbolem.

Słowa klucze: Robespierre, wielki terror.

Odnosząc się do treści ostatniej ilustracji, zapisujemy na tablicy zdanie: *Rewolucja pożera własne dzieci*. Następnie pytamy, jak można je rozumieć.

III. Podsumowanie

Zachęcamy uczniów, aby się zastanowili, co spowodowało, że rewolucja z biegiem czasu stawała się coraz bardziej radykalna, a sposób jej prowadzenia – coraz brutalniejszy.

Odwołując się do treści podrozdziału *Co zmieniła rewolucja francuska?* (s. 178), proponujemy uczniom ocenę tego procesu z wykorzystaniem rankingu diamentowego (materiał dla nauczyciela) .

Do oceny rewolucji francuskiej możemy również wykorzystać ilustracje wraz z opisami znajdujące się w infografice (s. 175). Zachęcamy uczniów, aby uważnie przyrzekli się obu przedstawieniom rewolucji i odpowiedzieli na znajdujące się pod nimi pytania.

Zwracamy uwagę, że jest to typowy przykład dokonywania oceny w sposób jednostronny i nieobejmujący całości procesu, jakim była rewolucja. Wydarzenie to miało bowiem i dobre, i złe strony, zatem nie może zostać ocenione w sposób tak jednoznaczny, jak na tych ilustracjach.

Metody kontroli

Ćwiczenie 3 (zeszyt ćwiczeń, s. 81).

Praca domowa

Ćwiczenie 1 (zeszyt ćwiczeń, s. 80).

Materiał dla nauczyciela

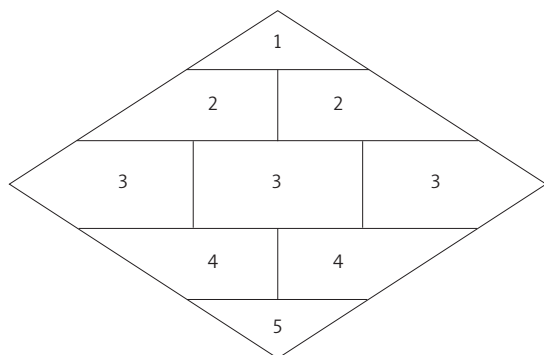
Ranking diamentowy

Metoda służąca hierarchizacji, czyli szeregowaniu informacji ze względu na ich ważność, a także pozwalająca na określanie istniejących między nimi zależności. Umożliwia ona doskonalenie umiejętności krytycznego myślenia, analizy, prezentacji i obrony własnego stanowiska. Uczy też efektywnego porozumiewania się, negocjowania, akceptacji innego niż własny punktu widzenia oraz doboru odpowiednich argumentów w dyskusji.

Przebieg pracy:

1. Nauczyciel dzieli klasę na grupy i przedstawia problem do rozwiązania.
2. Uczniowie dyskutują nad możliwymi odpowiedziami, a następnie dokonują ich hierarchizacji pod względem ważności.
3. Uszeregowane propozycje przybierają formę graficzną (w postaci diamentu).
4. Grupy prezentują efekty swojej pracy, wskazując też na zależności istniejące między poszczególnymi odpowiedziami.

Schemat rankingu diamentowego

1 – informacja najważniejsza

5 – informacja najmniej ważna

Komentarz do lekcji

Analizując ilustracje ze s. 175 (infografika), nauczyciel może poruszyć zagadnienie wykorzystywania obrazu jako metody walki między przedstawicielami różnych poglądów czy opcji politycznych. W trakcie analizy warto odnieść się do zaprezentowanych sposobów, w jakie ilustratorzy starali się zożydzić przeciwnika.